

KLAGANDE

Hallands Vent & Plåtentreprenader AB, 556505-1111

Ombud: Advokat Madeleine Sifvert
Advokatfirman NOVA AB
Box 55996
102 16 Stockholm

MOTPARTER

1. Laholms kommun
2. Laholmskem AB, 556517-0288
3. Kommunfastigheter i Laholm AB, 556952-3060

Ombud för 1-3:
Bo Erlandsson
Laholms kommun
312 80 Laholm

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Göteborgs dom den 3 oktober 2014 i mål nr 9061-14, 9075-14 och 9076-14, se bilaga A

SAKEN

Offentlig upphandling

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandet.

Kammarrättens interimistiska beslut upphör därmed att gälla.

KONKURRENSVERKET	
2015 -03- 1 0	
Avd	
Dnr	
KSnr	Aktbil

YRKANDEN M.M.

Hallands Vent & Plåtentreprenader AB yrkar att upphandlingen ska rättas på så sätt att anbudsprövningen görs om och bolagets anbud beaktas. Bolaget anför följande.

I anbudsformuläret Ventilation anges vid sidan om varje dokumentdel en rad symboler. Vid sidan om rubriken Teknisk förmåga och kapacitet anges den symbol som avser krav som ingår i den obligatoriska kravlistan. För den efterföljande texten som avser fritextsvaren gällande referenserna anges inte denna symbol. Avsikten har därför inte varit att fritextsvaren ska utgöra ett obligatoriskt moment i förfrågningsunderlaget. Avsaknaden av symbolen visar i stället att ska-kravet inte omfattar information som avser fritextsvar.

Under alla förhållanden står ett förkastande av bolagets anbud i strid med proportionalitetsprincipen. Den omständighet som legat till grund för upphandlande myndigheters beslut att förkasta bolagets anbud är oväsentlig för bedömningen av anbudets uppfyllelse och bolagets möjlighet att kunna leverera i enlighet med ställda krav. Det är ostridigt att bolaget har angett två referenser som omfattar uppdrag motsvarande för upphandlingen aktuella uppdrag med en volym om minst 500 000 kr. Detta framgår av andra uppgifter i anbudet och av anbudet i dess helhet. Den information som upphandlande myndigheter anser har saknats i bolagets anbud utgör därför enbart en upplysning om ett förhållande som redan är påvisat. Eftersom bolaget har intygat att samtliga krav i förfrågningsunderlaget är uppfyllda, fyller den efterfrågade informationen inget syfte.

Laholms kommun, Laholmshem AB och Kommunfastigheter i Laholm AB anser att överklagandet ska avslås och anför följande. Det är direkt felaktigt att volymen på de angivna referensuppdragen har framgått av andra uppgifter i bolagets anbud och av anbudet i dess helhet. Det är uppenbart att påståendet är en efterhandskonstruktion för att läka den

brist i anbudet som utgjort grund för att utesluta bolagets anbud från prövning.

Det elektroniska upphandlingsverktyget som använts vid upphandlingen medger inte att symbolen för obligatoriska krav kopplas till den del i anbudsformuläret som avser fritextsvar. Symbolen kan däremot kopplas till obligatoriska krav att dokument ska bifogas med anbudet, såsom skett vad gäller punkten Arbetsledare i anbudsformuläret. Som framgår av denna punkt saknas symbolen även här vid utrymmet för fritextsvar.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Den första frågan är om det i anbudsformuläret Ventilation, avsnitt Teknisk förmåga och kapacitet, finns ett ska-krav om att det i fritextsvaret ska anges uppgifter om referensuppdragens volym.

Förfrågningsunderlaget anger inledningsvis i detta avsnitt att entreprenören ska visa att den har dokumenterade resurser, kompetens och erfarenhet att utföra uppdraget och att anbudsgivaren ska ange två referensuppdrag med en total volym om minst 500 000 kr. Därefter följer fem delar där anbudsgivarna i fritextsvar ska lämna information om bl.a. volymen på referensuppdragen för att visa att de innehar dokumenterade resurser, kompetens och erfarenhet.

Mot bakgrund av hur avsnittet är uppbyggt och den omständigheten att anbudsgivaren uttryckligen ska *visa* att den har erfarenhet att utföra uppdraget, kan fritextsvaren avseende referenser inte förstås på annat sätt än att det är ett ska-krav att ange uppgifter om referensuppdragens volym. Den symbol som avser krav som ingår i den obligatoriska kravlistan och som anges i anbudsformuläret vid rubriken Teknisk förmåga och kapacitet avser hela det aktuella avsnittet och därmed även fritextsvaren gällande referensuppdragen och dess volymer.

Bolaget har i sitt fritextsvar avseende referenser inte angett någon uppgift om referensuppdragens volym och har då inte uppfyllt ställt ska-krav i den delen.

Den andra frågan är om ska-kravet är ett proportionerligt krav i förhållande till upphandlingens syfte och omfattning och om bolagets avvikelse från det obligatoriska kravet innebär att anbudet ska förkastas.

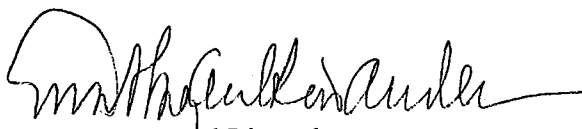
Proportionalitetsprincipen ska upprätthållas genom hela upphandlingsprocessen. Av principen följer att kvalifikationskraven måste ha ett naturligt samband med och stå i rimlig proportion till det som upphandlas. Kraven ska vara relevanta och vara av inte oväsentlig betydelse. En upphandlande myndighet har, så länge det inte strider mot proportionalitetsprincipen, stor frihet att i förfrågningsunderlaget ställa ska-krav. De krav som ställs på tidigare erfarenhet bör dock inte vara mer långtgående än vad som är motiverat av uppdraget.

Genomförandet av uppdraget ställer krav på att leverantörerna har erfarenhet av ventilationsarbete, både vad avser mindre reparations-, service- och underhållsarbeten och ny- och ombyggnadsentreprenader. Ramavtalet avser de upphandlande myndigheternas samlade fastighetsbestånd i Laholms kommun och avtalets kontraktsvärde uppges kunna komma att uppgå till fyra miljoner kr per år. Det i förfrågningsunderlaget ställda ska-kravet om att referensuppdragen ska ha en total volym om minst 500 000 kr kan därför inte i sig anses oproportionerligt, vilket inte heller har ifrågasatts. För att den upphandlande myndigheten ska ha en möjlighet att kontrollera om kravet är uppfyllt utan att behöva efterforska hos referenterna vilka volymer uppdragen haft, krävs att volymerna anges i anbudet. Ett ska-krav att uppdragens volymer ska anges i anbudet kan därför inte anses strida mot proportionalitetsprincipen.

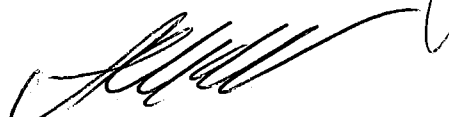
Upphandlande myndigheter bedöms därmed varken ha brutit mot lika-behandlingsprincipen, proportionalitetsprincipen eller vad som annars gäller för offentlig upphandling.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Möjligheten till domstolsprövning kan påverkas av händelser som inträffar inom den i bilagan angivna överklagandetiden tre veckor, se 16 kap. LOU.

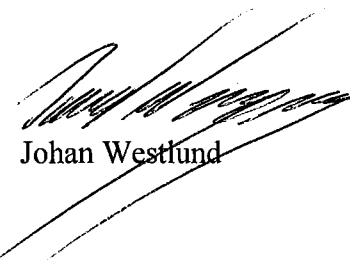

Ewa Hagard Linander

Anders Cedhagen

referent

Johan Westlund

/Charlotte Ljung

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**

Avdelning 1 Enhet 12

DOM
2014-10-03
Meddelad i
Göteborg

Mål nr
9061-14
9075-14
9076-14

Estay A
AB Sida 1 (10)

SÖKANDE

Hallands Vent & Plåtentreprenader AB, 556505-1173
Furuvikeringen 23
302 44 Halmstad

Ombud: Advokat Madeleine Sifvert
Advokatfirman NOVA AB
Box 55996
102 16 Stockholm

MOTPARTER

Mål 9061-14
Laholms kommun

Mål 9075-14
Laholmshem AB, 556517-0288

Mål 9076-14
Kommunfastigheter i Laholm AB, 556952-3060

Ombud för samtliga motparter: Bo Erlandsson
Laholms kommun
312 80 Laholm

SAKEN

Överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, LOU

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår Hallands Vent & Plåtentreprenader AB:s ansökan om överprövning.

Dok.Id 292121

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 53197	Sten Sturegatan 14	031 - 732 70 00	031 - 711 78 59	måndag – fredag
400 15 Göteborg		E-post: forvaltningsrattenigoteborg@dom.se		08:00-16:00

BAKGRUND OCH YRKANDEN

Laholms kommun, Laholmshem AB och Kommunfastigheter i Laholm AB (upphandlande myndighet) genomför en gemensam upphandling avseende Fastighetsunderhåll – ventilation, SEN 2013-215. I tilldelningsbeslutet angavs att anbudsgivaren Hallands Vent & Plåtentreprenader AB (bolaget) vid kontroll av referenserna under punkten *Teknisk förmåga och kapacitet* inte fyllt i samtliga efterfrågade uppgifter. Därmed uppfyllde inte bolaget ställda skall-krav och uteslöts från vidare prövning.

Bolaget yrkar att upphandlingen ska rättas på så sätt att upphandlande myndighet även utvärderar bolagets anbud.

Upphandlande myndighet bestrider bifall till bolagets yrkande.

VAD PARTERNA ANFÖR

Bolaget

I AFB.31 anges att förfrågningsunderlaget innehåller ett antal krav som måste uppfyllas. Uppfylls inte dessa krav kan inte anbudet prövas. Motsvarande text finns AFB.5. Det återfinns däremot ingen specificerad upplysning i AFB.31 att *Anbudsformulär Ventilation* ska fyllas i på ett visst specifikt sätt samt att detta skulle vara ett skall-krav. Upphandlande myndighet anger felaktigt att kravet på information om referensuppdrag med uppgift om bl.a. kontraktsvärde för uppdragen är ett sådant obligatoriskt krav som enligt punkt AFB.31 ska uppfyllas. Eftersom fritextsvaret inte kan anses utgöra ett skall-krav finns det inget obligatoriskt krav att ange volym. Det blir då inte heller en fråga för upphandlande myndighet att nu bortse från eller efterge ett obligatoriskt krav. Eftersom information om kontraktsvolym inte har utgjort ett krav utan en anvisning för vilka bevis som

ska presenteras är det oproportionerligt att lägga den påstådda bristen till grund för ett förkastande av bolagets anbud. Upphandlande myndighet har förfarit i strid med LOU.

Bolaget har i sitt anbud angett två referenser avseende uppdrag med ett kontraktsvärde om minst 500 000 kr som avser uppdrag inom det för upphandlingen aktuella områdena. För referenserna anges även kontaktuppgifter. Om några frågor kring referensuppdragen uppstått fanns möjlighet för upphandlande myndighet att kontakta referenserna. Det förefaller vara ostridigt att bolaget har lämnat referenser som i och för sig uppfyller kraven.

Det framgår att anbudsgivaren ska ange två referenser avseende uppdrag med en total volym om minst 500 000 kr. Det är därigenom underförstått att angivandet av vald referens omfattar ett uppdrag som uppgår till minst den volym som upphandlande myndighet har angett. Det finns också anledning att i sammanhanget påpeka att det är fråga om ett kvalificeringskrav och det saknar således betydelse hur stor volymen är så länge den uppgår minst till 500 000 kr. Det görs inte någon bedömning av volymen i sig. Alla krav som återfinns i förfrågningsunderlaget och alla uppgifter som är av väsentlig betydelse för upphandlingen och utförandet av den efterfrågade tjänsten återfinns i bolagets anbud. Det föreligger således inte grund för att förkasta anbudet eftersom det inte förekommer någon brist vad avser skall-kraven.

Det framgår av dom från Kammarrätten i Göteborg, mål nr 3467-13, vad som gäller vid fritextsvar. Kammarrätten tog där ställning till om en brist som fanns i ett fritextsvar utgjorde grund för att bortse från anbudet och kom där fram till att så inte var fallet. Om informationen varit av så pass avgörande karaktär som nu görs gällande borde det angetts att svar "skall" anges på visst sätt och det skulle tydliggjorts att det är ett skall-krav i upphandlingen att fritextsvaren innehåller vissa specifika uppgifter. De anvis-

ningar som lämnats om vad svaret kan innehålla utgör inte ett skall-krav i upphandlingen. Den information som upphandlande myndighet påstår saknas har karaktär av ren upplysning.

Det är uppenbart att bolaget har lämnat anbud i enlighet med vad som efterfrågats i förfrågningsunderlaget och att samtliga krav är uppfyllda. Ett förfarande som innebär att bolagets anbud förkastas på det sätt som gjorts är i strid med proportionalitetsprincipen. Den information som upphandlande myndighet har behov av för att kunna bedöma om bolaget kan utföra uppdraget finns medtagen i anbudet. Ett förkastande av anbudet är således i strid med LOU.

Bolaget har lidit skada på grund av att upphandlande myndighet har förkastat deras anbud på felaktiga grunder. Bolaget har offererat ett anbudspris som understiger anbudspriset från den leverantör som rangordnats som nummer ett och vid ett korrekt genomfört upphandlingsförfarande skulle bolaget ha tilldelats kontraktet och därmed sammanhängande intäkter. Det föreligger skäl för förvaltningsrätten att bifalla ansökan om överprövning och förordna om ingripande enligt 16 kap. 6 § LOU på så sätt att upphandlingen får avslutas först sedan rättelse har skett i enlighet med bolagets yrkande. Rättelse är en tillräcklig åtgärd eftersom brottet mot LOU rör utvärderingsfasen och inte upphandlingens konkurrensuppsökande skede.

Upphandlande myndigheten

I det aktuella förfrågningsunderlaget anges i AFB.31 *Anbuds form och innehåll* att förfrågningsunderlaget innehåller ett antal krav som måste uppfyllas, s.k. obligatoriska krav (skall-krav). Uppfylls inte dessa både avseende anbudsgivare och anbud kan inte anbudet prövas. Motsvarande information ges även under AFB.5 *Anbudsprövning*. Vad förfrågningsun-

derlaget omfattar anges närmare i punkt AFB.22 och där anges bl.a. att *Anbudsformulär Ventilation* ingår i förfrågningsunderlaget.

I anbudsformuläret under rubriken *Teknisk förmåga och kapacitet* uppställs ett krav att anbudsgivaren ska ange två referenser avseende uppdrag med en total volym om minst 500 000 kronor inom de för upphandlingen aktuella områdena. Vidare efterfrågas att anbudsgivaren i fritextsvar för de två referensuppdragen ska kort beskriva uppdraget och lämna uppgift på beställare samt volym. Kravet på information om referensuppdragen med uppgift om bl.a. kontraktsvärdet för uppdragen är således ett sådant obligatoriskt krav som ska uppfyllas av anbudsgivarna för att anbudet ska prövas. Kravet på uppgift om referensuppdragens volym är proportionerligt med hänsyn till omfattningen av upphandlande myndighets samlade fastighetsbestånd och uppgiften i förfrågningsunderlaget att ramavtalets kontraktsvärde kan komma att uppgå till fyra miljoner kronor per år. Kravet är vidare tydligt formulerat och samtliga anbudsgivare utom bolaget har uppmärksammat kravet och lämnat den efterfrågade uppgiften om referensuppdragens kontraktsvärde. Av likabehandlingsprincipen följer att en upphandlande myndighet inte får efterge eller bortse från obligatoriska krav som myndigheten själv ställt upp i förfrågningsunderlaget. Sådana krav måste vara uppställda för att myndigheten ska kunna utvärdera och pröva anbudet.

Bolaget tycks göra gällande att de i sitt anbud har uppgett två referenser och att det därför ska presumeras att uppdragen uppgår till minst den volym som angetts i anbudsformuläret och att bolaget därigenom ska anses ha uppfyllt kravet på att redovisa referensuppdragens volym. Kravet på att anbudsgivaren ska ange kontraktsvärdet för vart och ett av referensuppdragen är tydligt formulerat i anbudsformuläret och kan inte utan att den unionsrättsliga likabehandlingsprincipen träds för när ersätts av en sådan presumtion som bolaget hävdar. Bolaget tycks vidare göra gällande att

bristen i bolagets anbud vad avser efterfrågad uppgift om referensuppdragens volym borde ha läkts genom förfrågan till bolagets angivna referenser. En brist i ett anbud som består i att uppgifter som enligt uppställda obligatoriska krav ska ingå i anbudet har utelämnats kan inte utan risk för särbehandling läkas genom en komplettering eller ett förtydligande.

Beträffande det åberopade rättsfallet, Kammarrätten i Göteborg dom den 10 september 2013 i mål nr 3467-13, framgår det att den brist i ett anbud som bl.a. prövades i målet inte bestod i att något i förfrågningsunderlaget uppställt obligatoriskt krav på uppgift hade utelämnats. Rättsfallet ger således inte vägledning i detta mål där förhållandet är det motsatta, dvs. där ett anbud inte uppfyller ett av den upphandlande myndigheten uppställt obligatoriskt krav.

Sammanfattningsvis har bolaget inte i sitt anbud lämnat den efterfrågade informationen om referensuppdragens volym. Bolagets anbud uppfyller därmed inte det tydliga, relevanta och proportionerliga krav som finns uppställt i förfrågningsunderlagets anbudsformulär. Det finns därför fog för åtgärden att diskvalificera bolagets anbud varför bolagets ansökan om ingripande enligt LOU ska avslås.

SKÅLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Upphandlande myndigheter ska behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Vid upphandlingar ska vidare principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet iakttas (1 kap. 9 § LOU).

Om den upphandlande myndigheten har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § eller någon annan bestämmelse i denna lag och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse har gjorts (16 kap. 6 § LOU).

Utredningen

I förfrågningsunderlaget, avdelning AFB - upphandlingsföreskrifter, avsnitt AFB.31 *Anbuds form och innehåll* anges bl.a. följande.

Förfrågningsunderlaget innehåller ett antal krav som måste uppfyllas, s.k. obligatoriska krav (skall-krav). Uppfylls inte dessa krav både avseende anbudsgivare och anbud kan inte anbudet prövas.

Under avsnitt AFB.512 *Teknisk förmåga och kapacitet* anges följande.

Anbudsgivaren skall inneha och visa att den har dokumenterade resurser, kompetens och erfarenhet att utföra uppdraget.

Detta skall framgå av anbudet som skall innehålla en kortfattad beskrivning av det anbudsgivande företaget.

Av anbudsformulär ventilation avsnitt *Teknisk förmåga och kapacitet* framgår följande.

Krav enligt AFB.512 skall uppfyllas.

Entreprenören skall visa att den har dokumenterade resurser, kompetens och erfarenhet att utföra uppdraget. Det skall framgå av anbudet där en kort beskrivning av det anbudsgivande företaget skall ges.

Anbudsgivaren skall även ange två referenser avseende uppdrag med en total volym om minst 500 000 kronor inom det för upphandlingen aktuella områdena. Arbetena skall ha utförts och besiktigats under den senaste femårsperioden.

Kort beskrivning av det anbudsgivande företaget inklusive organisation samt kapacitet. (Fritextsvar)

Referens 1: kort beskrivning av uppdraget, beställare samt volym (Fritextsvar)

Kontaktperson för referens 1 inom det för upphandlingen aktuella området. (Namn och telefonnummer) (Fritextsvar)

Referens 2: kort beskrivning av uppdraget, beställare samt volym (Fritextsvar)

Kontaktperson för referens 2 inom det för upphandlingen aktuella området. (Namn och telefonnummer) (Fritextsvar)

Förvaltningsrättens bedömning

Bolaget har anfört att det som efterfrågas under anbudsformulär ventilation, avsnitt *Teknisk förmåga och kapacitet*, inte utgör skall-krav. Bolaget menar att det inte finns något skall-krav i upphandlingen vad gäller att anbudsgivarnas fritextsvar ska innehålla uppgifter om volym.

Förvaltningsrätten konstaterar att det av förfrågningsunderlaget framgår att anbudsformulär ventilation är en del av detta. Det anges under avsnitt *Teknisk förmåga och kapacitet* att anbudsgivaren skall ange två referenser avseende uppdrag med en total volym om minst 500 000 kr. Under rubrikerna referens 1 och referens 2 efterfrågas i fritext en kort beskrivning av uppdraget, beställare samt volym. Så som avsnittet *Teknisk förmåga och kapacitet* är formulerat får de krav som ställs där anses vara obligatoriska krav, s.k. skall-krav. Av AFB.31 framgår att anbud som inte uppfyller skall-krav inte kan prövas.

Av bolagets lämnade anbud framgår att de under avsnitt *Teknisk förmåga och kapacitet* rörande referens 1 och 2 har lämnat en kort beskrivning av uppdraget och angett vem som var beställare. Bolaget har dock inte uppgett vilken volym uppdragen avsett. Bolaget har därmed inte uppfyllt ställt skall-krav gällande att anbudsgivaren skall ange två referenser avseende uppdrag med en total volym om minst 500 000 kr. Bolaget har därför rätteligen uteslutits.

Bolaget har anfört att det är underförstått att de angivna referenserna omfattar ett uppdrag som uppgår till minst 500 000 kr och om det fanns frågor avseende referensuppgiften fanns det möjlighet för upphandlande myndighet att kontakta referenserna. Bolaget har även framhållit att volymen utgör ett kvalificeringskrav och att det således saknar betydelse hur stor volymen är så länge den uppgår till minst 500 000 kr. Det är vidare i strid med proportionalitetsprincipen att förkasta bolagets anbud. Upphandlande myndighet menar att det skulle strida mot likabehandlingsprincipen att efterge eller bortse från ett obligatoriskt krav som de ställt i förfrågningsunderlaget. Inte heller är det möjligt för upphandlande myndighet att läka en brist i ett anbud som består av bristande uppfyllelse av skall-krav utan att det finns risk för särbehandling av de lämnade anbuden.

Förvaltningsrätten konstaterar att upphandlande myndighet inte kan tolka in mer i ett lämnat anbud än vad som faktiskt angetts. Det skulle dessutom strida mot likabehandlingsprincipen om upphandlande myndighet bortsåg från ett skall-krav gällande en anbudsgivare eller om upphandlande myndighet gjorde egna efterforskningar för att läka bristande skall-krav i ett lämnat anbud. Det som bolaget anfört utgör inte skäl till att deras anbud bör beaktas i en fortsatt prövning av de inkomna anbuden.

Bolaget har anfört att Kammarrätten i Göteborg, mål nr 3467-13, har tagit ställning till att en brist i ett fritextsvar inte utgör grund för att bortse från ett anbud. I mål nr 3467-13 hade bolaget som ansökt om överprövning bifogat ett kontaktkort med vissa efterfrågade uppgifter i stället för att skriva in uppgifterna i ett fritextsvar. Kammarrätten ansåg att bolaget genom detta uppfyllt de krav som ställts. Bolaget hade däremot inte lämnat uppgift om beställning kan ske genom angiven hemsida. Förfrågningsunderlaget innehöll dock inget krav på att beställning ska kunna ske via hemsida utan den efterfrågade uppgiften sågs som en upplysning. Det skulle därför vara oproportionerligt att lägga bristen i bolagets anbud till grund för att bortse

från anbudet. Förvaltningsrätten konstaterar att omständigheterna i målet skiljer sig åt i förhållande till förevarande fall. Bolaget har i detta fall varken i fritextsvar eller på något annat vis angett vilken volym som de utförda uppdragen avsett. Den i skall-krav efterfrågade uppgiften saknas därmed i det lämnade anbudet. Det går därför inte att nu tillämpa samma resonemang som Kammarrätten i Göteborg använt sig av i mål nr 3467-13.

Förvaltningsrätten anser sammanfattningsvis att bolaget inte visat att upphandlande myndighet brutit mot någon bestämmelse i LOU och det finns därför inte skäl för ingripande enligt denna lag. Bolagets ansökan ska således avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV 3109/1B LOU)

Karin Leidzén

Rådman

Föredragande jurist i målet har varit Linnea Färnstrand.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen men ska skickas eller lämnas till kammarrätten.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar *prövningstillstånd* om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om *prövningstillstånd* inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att *prövningstillstånd* bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få *prövningstillstånd*
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.